

Πρόταση προς την ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με το σχέδιο νόμου για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα σε εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού ΕΕ/2016/679 και της Οδηγίας ΕΕ/2016/680

Κοινοποιούμενη:

- 1) Στην ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφορικά με το σχέδιο νόμου για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα σε εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού ΕΕ/2016/679 και της Οδηγίας ΕΕ/2016/680
- 2) Στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κο. Μιχάλη Καλογήρου
- 3) Στο Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κο. Γεώργιο Σάρλη

Σε συνέχεια της από 21 Φεβρουαρίου 2019 συνάντησης των εκπροσώπων της *Homo Digitalis* με την ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή, κατόπιν πρόσκλησης της τελευταίας, σας γνωστοποιούμε τις κάτωθι παρατηρήσεις σχετικά με τη θέσπιση νομοθετικών μέτρων για την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)» και ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη της Οδηγίας 2016/680/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διεύρυνσης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου και συμπληρωματικές διατάξεις».

Α. Η σημασία των διατάξεων των άρθρων 61 παρ.3 και 66 παρ.4 του ελληνικού σχεδίου νόμου που είχε τεθεί σε δημόσια διαβούλευση την 20^η Φεβρουαρίου 2018.

Η διάταξη του άρθρου 80 παρ. 2 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) προβλέπει:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι κάθε φορέας, οργάνωση ή ένωση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου έχει το δικαίωμα, ανεξάρτητα από τυχόν ανάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, να υποβάλει στο εν λόγω κράτος μέλος καταγγελία στην εποπτική αρχή που είναι αρμόδια δυνάμει του άρθρου 77 και να ασκήσει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 78 και 79, εφόσον θεωρεί ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων δυνάμει του παρόντος κανονισμού παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας.»

Η διάταξη αυτή συνεπώς δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι οι φορείς που περιγράφονται σε αυτή θα έχουν το δικαίωμα

- υποβολής καταγγελίας στην αρμόδια εποπτική αρχή,
- πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά νομικά δεσμευτικής απόφαση της εποπτικής αρχής, και
- πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία.

Το άρθρο 61, παρ. 3 του ελληνικού σχεδίου νόμου, το οποίο είχε τεθεί σε δημόσια διαβούλευση στις 20 Φεβρουαρίου 2018, προβλέπει ότι:

«Μη κερδοσκοπικοί φορείς, οργανώσεις, σωματεία, ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχουν συσταθεί και λειτουργούν νομίμως και στους καταστατικούς σκοπούς των οποίων περιλαμβάνεται η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, έχουν το δικαίωμα να υποβάλ(λ)ουν καταγγελία στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.»

Επιπλέον, το άρθρο 66, παρ. 4 του ως άνω σχεδίου νόμου προβλέπει:

«Μη κερδοσκοπικοί φορείς, οργανώσεις, σωματεία, ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχουν συσταθεί και λειτουργούν νομίμως και στους καταστατικούς σκοπούς των οποίων περιλαμβάνεται η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν τα δικαιώματα δικαστικής προσφυγής κατά της Αρχής, εφόσον θεωρούν ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.»

Οι ενώσεις της κοινωνίας των πολιτών, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή υπό την οποία έχουν συσταθεί, εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον, τις δημοκρατικές διαδικασίες και διαδραματίζουν το ρόλο του μεσολαβητή ανάμεσα στις δημόσιες αρχές και τους πολίτες.

Σημειώνεται ότι, το άρθρο 15 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), αναγνωρίζει το ρόλο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για τη χρηστή διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Αντίστοιχα, το άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ υπερτονίζει το ρόλο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ως τον «τρίτο πυλώνα» της κοινωνίας, εκτός του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα.

Οι ως άνω αναφερθείσες διατάξεις τόσο του ΓΚΠΔ όσο και του προαναφερθέντος ελληνικού σχεδίου νόμου, λαμβάνοντας υπόψη τους τις ανωτέρω διατάξεις του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου, εισάγουν ένα επιπρόθετο επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων.

Η ύπαρξη τους είναι εξέχουσας σημασίας καθώς, όχι μόνο ενδυναμώνει το ρόλο των ενώσεων πολιτών ως θεματοφύλακα των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων, αλλά και συντελεί αποφασιστικά στην πληρέστερη προστασία αυτών. Δυστυχώς, παρότι γίνονται σημαντικές προσπάθειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των Ελλήνων πολιτών, με πολύ καλά αποτελέσματα, το ευρύτερο επίπεδο ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των τελευταίων σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων τους για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων είναι ακόμα αρκετά χαμηλό. Συνεπώς, δεδομένου ότι οι πολίτες ακόμη γνωρίζουν και εξοικειώνονται με το περιεχόμενο των δικαιωμάτων τους, παρατηρείται ιδιαίτερα μειωμένη άσκηση των δικαιωμάτων αυτών στη χώρα μας.

Το ελληνικό σχέδιο νόμου, όπως αυτό είχε τεθεί σε διαβούλευση στις 20 Φεβρουαρίου 2018, εισάγοντας τις διατάξεις των άρθρων 61 παρ. 3 και 66 παρ. 4, αναγνωρίζει τη δεδομένη ελληνική πραγματικότητα και ιδιαιτερότητα αναφορικά με το επίπεδο ευαισθητοποίησης και καθιστά τις ενώσεις πολιτών, συνυπεύθυνες για την προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων. Τόσο η δυνατότητα αναφοράς στην αρμόδια Αρχή προστασίας χωρίς προηγούμενη ανάθεση από υποκείμενο δεδομένων, όσο και ο έλεγχος των αποφάσεων της τελευταίας με δυνατότητα προσφυγής κατά αυτών χωρίς προηγούμενη ανάθεση, συνιστούν στοιχεία απαραίτητα και προοδευτικά προς τον κοινό δεδηλωμένο σκοπό του ΓΚΠΔ.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες στους καταστατικούς τους σκοπούς περιλαμβάνουν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή, άρα συνακόλουθα και των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων στο πλαίσιο του ΓΚΠΔ, είναι επιφορτισμένες και με το καθήκον ελέγχου της εφαρμογής του εν λόγω νόμου από τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς φορείς. Προς το σκοπό αυτό διαθέτουν, αφενός την απαραίτητη ερευνητική και ακαδημαϊκή υποδομή και αφετέρου την απαραίτητη τεχνογνωσία υποστήριξης των σχετικών προσφυγών.

Στην περίπτωση που οι διατάξεις των άρθρων 61 παρ. 3 και 66 παρ. 4, δε συμπεριλαμβάνονταν στο ελληνικό σχέδιο νόμου, η προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων με προσφυγή ενώπιον της ΑΠΔΠΧ και κατά αποφάσεων της τελευταίας από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, θα ήταν δυνατή μόνο κατ' εφαρμογήν της διάταξης του άρθρου 80 παρ. 1 ΓΚΠΔ, ήτοι μόνο με ανάθεση από το υποκείμενο των δεδομένων. Η προβληματική της συγκεκριμένης δυνατότητας έγκειται στο γεγονός ότι, δεδομένου του χαμηλού επιπέδου σχετικής ευαισθητοποίησης του κοινού είναι δυνατό να παρατηρηθούν δύο φαινόμενα. Είτε, τα υποκείμενα των δεδομένων να μην αντιληφθούν κάποια υφιστάμενη παραβίαση, οπότε και να μη ζητήσουν τη συνδρομή μιας εξειδικευμένης οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών για την υποστήριξη της υπόθεσής τους, είτε αντίθετα να θεωρήσουν λανθασμένα ότι υφίστανται παραβίαση και να ζητήσουν συνδρομή επί μη πραγματικής βάσης. Γίνεται έτσι αντιληπτό ότι, σε περίπτωση που η προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων μπορούσε να επιτευχθεί μόνο κατόπιν ανάθεσης, οι εξειδικευμένες οργανώσεις των πολιτών σε σημαντικό βαθμό θα στερούνταν της δυνατότητας της πλήρους επιτέλεσης του καθήκοντός της προστασίας των δικαιωμάτων, καθότι αυτόνομη δράση προς το σκοπό αυτό δε θα προβλεπόταν.

Επιπλέον, οφείλουμε να αναλογιστούμε ότι, ειδικότερα σχετικά με παραβιάσεις των διατάξεων του ΓΚΠΔ στο εργασιακό περιβάλλον, θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο για ένα υποκείμενο δεδομένων να κινήσει οποιαδήποτε διαδικασία προσφυγής εναντίον του εργοδότη του, καθότι κανένας δε θα ήθελε να θέσει εαυτόν σε καθεστώς εργασιακής ανασφάλειας. Συνεπώς, σε τέτοιες περιπτώσεις μόνο μία οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών θα μπορούσε να αναδείξει τις υφιστάμενες παραβιάσεις και να αναζητήσει την καταδίκη του εργοδότη. Με το συγκεκριμένο παράδειγμα αναδεικνύεται η

χρησιμότητα των διατάξεων αυτών, καθότι εάν δεν υπήρχαν οι προβλέψεις των άρθρων 61 παρ. 3 και 66 παρ.4 θα υπήρχε σοβαρό ενδεχόμενο τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων να παραβιάζονται χωρίς να υπάρχει πραγματική δυνατότητα καταγγελίας αυτών.

Προς επίρρωση της ασφάλειας δικαίου, η *Homo Digitalis*, προτείνει κατά τη μεταφορά στο ελληνικό σχέδιο νόμου της παρ. 2 του άρθρου 80 του ΓΚΠΔ, να εισαχθούν δύο απαραίτητες προϋποθέσεις στα άρθρα 61 παρ. 3 και 66 παρ. 4 προκειμένου μία οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών να μπορεί, να επωφεληθεί των δυνατοτήτων που παρέχουν οι διατάξεις. Ειδικότερα:

Θα πρέπει, προκειμένου μία οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών να μπορεί να καταθέσει χωρίς ανάθεση, είτε προσφυγή στην αρμόδια ανεξάρτητη Αρχή, είτε προσφυγή κατά της απόφασης της τελευταίας, να έχει συσταθεί νομίμως κατά το ελληνικό δίκαιο δύο χρόνια τουλάχιστον πριν την κατάθεση της –χωρίς ανάθεσης– καταγγελίας. Με την πρόβλεψη αυτή, αφενός διαφυλάσσεται η ελληνική έννομη τάξη από φαινόμενα forum shopping, καθώς δε θα είναι δυνατό οργανώσεις συσταθείσες σε άλλα κράτη μέλη να επιλέξουν την Ελλάδα για να καταθέσουν οποιαδήποτε καταγγελία χωρίς ανάθεση, αφετέρου με το χρονικό όριο που εισάγεται αποφεύγονται φαινόμενα ad hoc ίδρυσης οργανώσεων με μόνο σκοπό την κατάθεση καταγγελίας ενώπιον της ΑΠΔΠΧ ή την καταγγελία αποφάσεων αυτής.

Επομένως η *Homo Digitalis* προτείνει:

-Η διάταξη του άρθρου 61 παρ.3 να τροποποιηθεί ως εξής:

«Μη κερδοσκοπικοί φορείς, οργανώσεις, σωματεία, ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχουν συσταθεί και λειτουργούν νομίμως κατά το ελληνικό δίκαιο για δύο τουλάχιστον χρόνια και στους καταστατικούς σκοπούς των οποίων περιλαμβάνεται η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, έχουν το δικαίωμα να υποβάλ(λ)ουν καταγγελία στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.»

- Η διάταξη του άρθρου 66 παρ.4 να τροποποιηθεί ως εξής:

«Μη κερδοσκοπικοί φορείς, οργανώσεις, σωματεία, ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχουν συσταθεί και λειτουργούν νομίμως κατά το ελληνικό δίκαιο για δύο τουλάχιστον χρόνια και στους καταστατικούς σκοπούς των οποίων περιλαμβάνεται η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν τα δικαιώματα δικαστικής προσφυγής κατά της Αρχής, εφόσον θεωρούν ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων παραβιάστηκαν ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.»

Β. Η ανάγκη προσθήκης διάταξης για δυνατότητα παράστασης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ως πολιτικώς εναγόντων χωρίς ανάθεση από τα υποκείμενα των δεδομένων

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το άρθρο 80 παρ. 2 του ΓΚΠΔ δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να προβλέψουν ότι οι φορείς που αναφέρονται στο άρθρο αυτό θα έχουν τη δυνατότητα πέρα από την υποβολή καταγγελίας στην αρμόδια εποπτική αρχή και πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά νομικά δεσμευτικής απόφασης της εποπτικής αρχής, πραγματικής δικαστικής προσφυγής κατά

υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία χωρίς ανάθεση από τα υποκείμενα των δεδομένων.

Η πραγματική δικαστική προσφυγή κατά υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία χωρίς ανάθεση από τα υποκείμενα των δεδομένων αυξάνει την προστασία του δικαιώματος στην προστασία προσωπικών δεδομένων, καθώς αποτελεί ένα επιπλέον εχέγγυο ότι θα ασκηθεί δικαστική προσφυγή κατά τυχόν επεξεργασίας, η οποία παραβιάζει τα προσωπικά δεδομένα ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, ακόμη και αν τα υποκείμενα των δεδομένων κωλύονται ή δε δύνανται να την ασκήσουν.

Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών που έχουν συσταθεί δεόντως σύμφωνα με το δίκαιο του εκάστοτε κράτους μέλους, διαθέτουν καταστατικούς σκοπούς που είναι γενικού συμφέροντος και δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων σε σχέση με την προστασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα, διαθέτουν την απαραίτητη τεχνογνωσία προκειμένου να εντοπίσουν τυχόν επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, η οποία είναι παράνομη ή ανήθικη και παραβιάζει τα δικαιώματα ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Επίσης, διαθέτουν την απαραίτητη τεχνογνωσία ώστε να ασκήσουν προσηκόντως δικαστική προσφυγή, για να προστατεύσουν τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία τα τελευταία δεν έχουν αντιληφθεί την παραβίαση των δικαιωμάτων τους.

Επιπρόσθετα, πρέπει να σημειωθεί ότι οι σημαντικότερες παραβιάσεις προσωπικών δεδομένων γίνονται από εταιρείες ή οργανισμούς με σημαντική οικονομική ισχύ. Οι πολίτες συχνά αποθαρρύνονται από το ενδεχόμενο να εισέλθουν σε μία δικαστική διαμάχη, η οποία μπορεί να αποδειχθεί τόσο μακροχρόνια όσο και πολυδάπανη, γνωρίζοντας μάλιστα εκ των προτέρων ότι ο αντίδικός τους είναι οικονομικά ισχυρότερος. Σε αυτή την περίπτωση, παρότι υπάρχει σαφής παραβίαση των δικαιωμάτων των πολιτών, η οποία γίνεται αντιληπτή από τους τελευταίους, η υπόθεση δε φτάνει ποτέ στη δικαστική οδό.

Ο ρόλος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην περίπτωση αυτή. Αν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν πραγματική δικαστική προσφυγή χωρίς ανάθεση από τα υποκείμενα των δεδομένων, όπως προβλέπεται στα άρθρα 79 παρ. 1 και 80 παρ.2 του ΓΚΔΠ, τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων θα προστατευθούν και οι υπεύθυνοι επεξεργασίας ή εκτελούντες την επεξεργασία θα υποστούν τις ανάλογες κυρώσεις.

Επιπλέον, η δυνατότητα αυτή θα λειτουργήσει ως ενισχυτικός παράγοντας της συμμόρφωσης των υπευθύνων επεξεργασίας και των εκτελούντων την επεξεργασία. Αν οι υπεύθυνοι επεξεργασίας και οι εκτελούντες την επεξεργασία γνωρίζουν ότι ενδέχεται να ασκηθεί δικαστική προσφυγή εναντίον τους όχι μόνο από τα υποκείμενα των δεδομένων, αλλά και από φορείς, οι οποίοι έχουν ως σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων σε σχέση με την προστασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και την απαραίτητη τεχνογνωσία, θα επιδεικνύουν μεγαλύτερη επιμέλεια στη λήψη μέτρων συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλει η νομοθεσία.

Πιο συγκεκριμένα, είναι απαραίτητο οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να έχουν τη δυνατότητα ενεργής συμμετοχής στην ποινική διαδικασία. Παρότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν

τη δυνατότητα υποβολής καταγγελίας στον Εισαγγελέα, ώστε ο τελευταίος να κινήσει την ποινική δίωξη, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να έχουν επίσης τη δυνατότητα ενεργής συμμετοχής στην ποινική διαδικασία χωρίς ανάθεση από τα υποκείμενα των δεδομένων, δηλαδή τη δυνατότητα παράστασης ως πολιτική αγωγή.

Χωρίς τη δυνατότητα παράστασης ως πολιτικώς ενάγοντες, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών περιορίζονται στο ρόλο του μάρτυρα στην ποινική δίκη. Με τη δυνατότητα παράστασης ως πολιτικώς ενάγοντες όμως, δίνεται η δυνατότητα στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συμβάλλουν ενεργά στην καταδίκη του κατηγορουμένου.

Η ποινική απαξία της παραβίασης των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με τα προσωπικά τους δεδομένα διαφέρει σημαντικά από τα διοικητικά πρόστιμα, τα οποία μπορεί να επιβάλλει η ανεξάρτητη εποπτική αρχή στον υπεύθυνο επεξεργασίας ή/και στον εκτελούντα την επεξεργασία.

Αποστολή του ποινικού δικαίου είναι να προστατεύσει, με το όπλο της ποινής, θεμελιώδεις αξίες της κοινωνίας, απολύτως απαραίτητες για την ομαλή κοινωνική συμβίωση και έτσι να εμπεδώσει και να διασφαλίσει την κοινωνική ειρήνη. Τα δύο κεντρικά μεγέθη του ποινικού δικαίου, το έγκλημα και η ποινή (τόσο όταν απειλείται αφηρημένα στο νόμο, όσο και όταν καταγιγνώσκεται στο συγκεκριμένο δράστη μιας αξιόποινης πράξης) δεν συνιστούν ιδιωτική υπόθεση αλλά αφορούν στο δημόσιο συμφέρον.

Ο ΓΚΠΔ ορίζει στην παρ. 2 του Προοιμίου ότι «οι αρχές και οι κανόνες για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τους θα πρέπει, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια ή τον τόπο διαμονής τους, να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες τους, ιδίως το δικαίωμά τους στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.» Συνεπώς, ο ΓΚΠΔ αναγνωρίζει τη σημασία της προστασίας των δικαιωμάτων σχετικά με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ως παράγοντα που «συμβάλλει στην επίτευξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και μιας οικονομικής ένωσης, στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο, στην ενίσχυση και σύγκλιση των οικονομιών εντός της εσωτερικής αγοράς και στην ευημερία των φυσικών προσώπων.»

Επομένως, γίνεται εύκολα κατανοητή η σημασία της ποινικής προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περιπτώσεις οικονομικά ισχυρών εταιρειών και οργανισμών, από τις οποίες, όπως ήδη αναφέρθηκε, πηγάζουν οι σημαντικότερες παραβιάσεις δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με τα προσωπικά τους δεδομένα, η ποινική διαδικασία αποκτά βαρύνουσα σημασία.

Τα υψηλά πρόστιμα που προβλέπει ο ΓΚΠΔ ασφαλώς ασκούν πίεση στους υπευθύνους και στους εκτελούντες την επεξεργασία για να συμμορφωθούν με τη νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα. Όμως σε περιπτώσεις στις οποίες οι υπεύθυνοι ή εκτελούντες την επεξεργασία είναι ιδιαίτερα ισχυροί από οικονομικής άποψης, τα πρόστιμα, όσο υψηλά και αν είναι, ενδέχεται να μην είναι αποτρεπτικά για παραβιάσεις της νομοθεσίας.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, η ποινική ευθύνη ενισχύει ιδιαίτερα την προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων και αντίστοιχα την υπευθυνότητα που επιδεικνύουν οι οικονομικά ισχυρές εταιρείες και οργανισμοί σχετικά με τη συμμόρφωσή τους.

Η δυνατότητα των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών να παραστούν ως πολιτικοί ενάγοντες ενισχύει την προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων σε ποινικό επίπεδο.

Καθίσταται μάλιστα εξόχως σημαντική σε περιπτώσεις μεγάλων οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ του υπευθύνου επεξεργασίας ή/και του εκτελούντος την επεξεργασία και του υποκειμένου των δεδομένων ή σχέσης εξάρτησης -εργασιακής ή άλλης φύσης- του υποκειμένου των δεδομένων από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή/και τον εκτελούντα την επεξεργασία.

Εξάλλου, υπάρχει νομοθετικό προηγούμενο στην Ελλάδα, με το οποίο έχει δοθεί δυνατότητα παράστασης ως πολιτική αγωγή αντίστοιχων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

Αναφορικά με τα ποινικά αδικήματα κατά του περιβάλλοντος, ο νομοθέτης έκρινε σκόπιμο να μην επαφευθεί στα προβλεπόμενα από το άρθρο 63 ΚΠΔ κριτήρια ουσιαστικής νομιμοποίησης της πολιτικής αγωγής, αλλά να προσδιορίσει ευθέως τα – κατ’ αρχήν – τουλάχιστον νομιμοποιούμενα συναφώς πρόσωπα.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 28 παρ. 7 Ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 16 παρ. 5 Ν.3937/2011, και αντικαταστάθηκε πάλι με την παράγραφο 7 άρθρου 7 Ν.4042/2012 ορίζει:

«Στις περιπτώσεις εγκλημάτων του κεφαλαίου αυτού ως πολιτικώς ενάγων μπορεί να παρίσταται το Δημόσιο, καθώς και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην περιφέρεια των οποίων τελέσθηκε το έγκλημα, το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος, το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος, πανεπιστήμια, άλλοι επιστημονικοί φορείς, δικηγορικοί σύλλογοι, φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα αν έχουν υποστεί περιουσιακή ζημία, προς υποστήριξη της κατηγορίας και μόνο και με αίτημα ιδίως την αποκατάσταση των πραγμάτων, στο μέτρο που είναι δυνατή. Εγγραφή προδικασία δεν απαιτείται.»

Μάλιστα, παρατηρείται μία τάση διεύρυνσης της δυνατότητας αυτής. Ειδικότερα, με το άρθρο 29 του Ν. 4509/2017 δίδεται η δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής στα φιλοζωικά σωματεία προκειμένου να υποστηρίξουν κατηγορίες που αφορούν σε εγκλήματα σχετικά με την προστασία των ζώων.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 29 του Ν. 4509/2017 προβλέπει:

«Στο άρθρο 20 του ν. 4039/2012 (Α’ 15) προστίθεται παράγραφος 7 ως εξής: 7. Στις περιπτώσεις εγκλημάτων του παρόντος νόμου, ως πολιτικώς ενάγων μπορεί να παρίσταται αυτοτελώς και κάθε φιλοζωικό σωματείο που δραστηριοποιείται σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο, ανεξάρτητα αν έχει υποστεί περιουσιακή ζημία, προς υποστήριξη της κατηγορίας και μόνο. Η σχετική δήλωση μπορεί να γίνει τόσο κατά την προδικασία όσο και στο ακροατήριο, σύμφωνα με το άρθρο 84 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.»

Homo
Digitalis

Σημειώνεται ότι με βάση το προηγούμενως εκτεθέν σκεπτικό υπό (Α), είναι αναγκαίο στην προτεινόμενη διάταξη να συμπεριλαμβάνονται νομικές δικλίδες ασφαλείας προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα forum shopping και ad hoc σύστασης οργανώσεων. Συνεπώς, προκειμένου οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να έχουν το δικαίωμα παράστασης ως πολιτικώς ενάγοντες, θα πρέπει να έχουν συσταθεί και να λειτουργούν νομίμως με βάση το ελληνικό δίκαιο για δύο τουλάχιστον χρόνια.

Από τα ανωτέρω γίνεται κατανοητή η ανάγκη υιοθέτησης στο σχέδιο νόμου για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα σε εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού ΕΕ/2016/679 και της Οδηγίας ΕΕ/2016/680 της εξής διάταξης:

«Στις περιπτώσεις εγκλημάτων σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία, ως πολιτικώς ενάγων μπορεί να παρίσταται αυτοτελώς και κάθε μη κερδοσκοπικός φορέας, οργάνωση, σωματείο, ένωση προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχει συσταθεί και λειτουργεί νομίμως με βάση το ελληνικό δίκαιο για δύο τουλάχιστον χρόνια και στους καταστατικούς σκοπούς του οποίου περιλαμβάνεται η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προς υποστήριξη της κατηγορίας και μόνο. Η σχετική δήλωση μπορεί να γίνει τόσο κατά την προδικασία όσο και στο ακροατήριο, σύμφωνα με το άρθρο 84 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.»

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την ευκαιρία που μας έδωσε να γνωμοδοτήσουμε σχετικά. Παραμένουμε στη διάθεση της για οποιαδήποτε διευκρίνιση και περαιτέρω συζήτηση επί του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, με την ελπίδα να καταρτιστεί το καλύτερο δυνατό για την προστασία των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων στη χώρα μας.

Με εκτίμηση,
Το Δ.Σ. της Homo Digitalis

Homo Digitalis

Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία

Παράλου 12 Αθήνα τ.κ. 11854

Α.Φ.Μ.: 997028505 ΔΟΥ.: ΣΤ' Αθηνών

info@homodigitalis.gr